

za povišanje plač, a brez uspeha 23%; $\frac{4}{5}$ prošelj je zavrnila cerkvena oblast in $\frac{1}{5}$ obdane. Statistika pravi, da vse cerkovniške službe nemškega Tirolskega nese 66.000 K, a cerkovniški pomočniki imajo plače 18.000 K. Povprečno nese ena cerkovniška služba 160 K letno. Sijano! — Upam, da sem dovolj jasno dokazal, da je naša zahteva po ločitvi cerkovniške službe od učiteljske dovolj upravičena. — Pri mnogih okraj, učit. konferencah se je naravnost zahtevalo, da naj se postavno prepove učiteljstvu izvrševanje mežnarske službe. Anketa načelnikov vseh okraj. učit. društev na Tirolskem se je po temeljitem posvetovanju izrekla proti tej zahtevi, zakaj vsak državljani je upravičen sprejeti, oziroma odkloniti to ali ono službo. In tako radikalno postopanje bi našlelo pri mnogih na hud odpor, ker je še mnogo učiteljev, ki so navezani še na take dohodke. Govore naj zopet vprašalne pole: 32% zahteva postavno ločitev; 10% zahteva prosto izbero, a le 4% žele ostati še nadalje mežnarji. — Prosim zbrano učiteljsko, da se izreče soglasno za splošno ločitev.

Prehajam sedaj na organizatorsko službo. Ta služba je kolikortoliko primerna učiteljstvu. Zakaj ravno z intenzivno gojitvijo cerkvenega petja se lahko mnogo stori za povzdigo petja, za povzdigo verskega življenja. In to naj bi upoštevali merodajni faktorji. Ta služba ne ovira skoro nič učitelja pri izvrševanju njegovega poklica. Ako je na deželi maša, je navadno ljudstvo navzoče in seveda tudi otroci. Izjeme so le ob času pogrebov in porok; toda to so le redki slučaji. Nastane pa vprašanje, čemu li zahtevamo vendar ločitev organizatorske službe od učiteljske? Odgovor leži na dlani. Edini in glavni vzrok je sramotno nizka plača, ki jo prejema učitelj za ta posel. Plača je vedno taka, kakršna je bila pred 50, 100 leti, a mnoga opravila, ki jih mora učitelj-organist opravljati, niti plačana niso. Mnogo učiteljev se je izreklo, da naj ostane učitelj organist, a le pod pogojem, da se ga dostojno plača. Toda dokler bo učitelj primoran opravljati to službo, toliko časa ni misliti na izboljšanje. Deželni šolski zakon iz l. 1892. naravnost določuje, da se dohodek, ki ga dobiva učitelj od orgljanja, lahko vštevja v učiteljsko plačo. In dobe se po mnogih krajih župniki, ki tako postopajo, da izročajo plačo, ki bi jo moral sicer dobivati učitelj-organist za orgljanje, občinam, ki potem to plačo vstijejo k učiteljski plači, da so manjši stroški, zakaj dodati je treba še par stotakov, in 800 K je skupaj. Zahtevamo, da se ločita ti dve službi in da je učitelju na voljo dano, če sprejme službo organista ali ne. Umevno je, da se nihče izmed učiteljskega ne bo branil prevzeti orgljanja, čeravno se nam izboljša naš gmotni položaj — ako bo dostojno plačan. In da orglarska služba ni ravno tako lahka, ve tisti, ki to izkuša. Vsak dan dve, tri maše, a nedelje in prazniki so zanj najhujši delavniki, zakaj sedeti mora pri orglah od ranega jutra do popoldneva. To bi sicer ne bilo najtežavnejše delo. Koliko truda in koliko ur zahtevajo ravno vaje s peveci in pevskami. Mislim, da ga ni kraja na svetu, kjer bi bili ljudje zadovoljni, da bi jim duhovnik-predigar propovedoval nedeljo za nedeljo eno in isto. Ravnotako je z organistom. Vaje in vaje se vrste dan za dnem. In kdo prispeva kaj za razne note, za razsvetljavo, kurjavo lokala, kjer so izkušnje i. t. d. In kako zahvalo uživamo za to? Najčesteje zasmevanje, natančevanje, sovraštvo in drugo. Ko bi dobil za vsako pevsko vajo, ki sem jih imel v teku svojega 34 letnega službovanja kakor organist, le 1 K, zagotavljam vas, da bi si lahko postavil prav čedno vilo. In ravno učitelj naj bo tisto bitje, ki naj bo primorano, da opravlja tako službo za tako plačo, kakršna je bila v veljavi pred 50 leti. Naj le poizkusi kaka občina siliti kakega vaščana, da prevzame službo gozdne čuvaja za tako plačo, kakršno je imel n. pr. njegov prednik pred 50 leti. In naj poizkusi kmet reči svojemu hlapcu, ki ga sprejema v službo: Toliko sem plačal hlapcu pred 30 leti, toliko dobiš sedaj tudi ti. — In učitelj? Menda smo tudi ljudje.

Končujem. Naš položaj je neznosen! Mi- rovali ne bomo prej, dokler se definitivno ne uredi to pereče vprašanje tako, kakor zahtevamo. Predlagam sledečo resolucijo: Danes v Sterzingu zbrano tirolsko učiteljsko zahteva, da se cerkvena služba postavno loči od učiteljske in da posamezna učiteljska mesta ne smejo biti odvisna od sprejema dotične cerk. službe. — (Dolgotrajno, burno odobravanje.)

Debat.

Peterlunger-Tannheim: Češče sem že vprašal pri uradnih konferencah, kako se mora postopati, da se učitelj more odpovedati mežnarski službi. Mislim, da je moje vprašanje bilo postavno upravičeno, zakaj ako nam dotični župnik lahko službo odpove, odpovemo mu jo lahko tudi mi. Enakopravnost povsod! Opustilo bi se tudi lahko ono zahrbtno vprašanje, kako sposoben je ta ali oni učitelj kot organist. Ako se to ne bo upoštevalo, svetujem, da se vloži skupna prošnja na ordinarijat, da nam le-ta pove, kako minimalno plačo — primerno sedanjosti — nam mislijo določiti. Ako pa vse to ne bo pomagalo, storimo to, kar je edino pravilno — napovemo generalni — štrajk. (Bučno pritrdjevanje.) In naravnost krivično je, da se je uveljavil pouk v godbi obligatno, zakaj s tem se zapre mnogim dobrim učencem pot do učiteljskega stanu.

Deiser-Wörgl: O vprašanju ločitve mežnarske in učiteljske službe bi lahko govorili 14 dni in noči. In prepričan sem, da bi ne našli niti po preteku teh 14 dni ne organista ne mežnarja, ki bi trdil, da je srečen in zadovoljen. Jaz pa pravim: učitelj ostani učitelj, izpolnjevaj vestno svoje dolžnosti — za drugo ne skrbi. Ker pa sedanjost še ni zrela za to zahtevo, pravim: Ako mora učitelj na vsak način opravljati kako cerkveno službo, dobro, naj jo, a nikdar naj ne bo mežnar. Zakaj ravno ta služba neizmerno škoduje ljudstvu; učitelj-mežnar izgubi mnogo ur, ki so namenjeni pouku. Izvrševanje mežnarskih poslov naj bi bilo postavno prepovedano. Kadar bo učiteljstvo tako plačano, da bo lahko živelo brez postranskih služb, sem prepričan, da ne bo pod božjim solncem učitelja bedaka, ki bi vstajal ob 4. zjutraj, da bi hodil zvonit, da ne bo takega dvojnega bedaka, ki bi kidal sneg, da ne bo takega trojnega bedaka, ki bi hodil jame kopat in se vrh tega pustil vpričo ljudi zmerjati, da ne bo nobenega patentiranega bedaka, ki bi vse to mirno prenašal. (Burno odobravanje.) — Torej prvo je regulacija plač, drugo ločitev od cerkvene službe, a ostalo sledi samo. Predlagam, da sprejmemo resolucijo. (Odobravanje.)

Učiteljica Z o b l: Tudi me učiteljice želimo, da se loči učiteljska služba in mežnarska, ker nam ta družitev škoduje na ugledu. Me smo rajše podložne učitelju kakor pa mežnarju. (Odobravanje.) A tudi nam nalaga mežnarska služba mnogo posla, zakaj poučevati moramo ravno zaradi tega večkrat nadpostavno število učnih ur. (Odobravanje.)

Predlagana resolucija se sprejme soglasno. (Dalje)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo bo imelo svoj redni letni občni zbor v četrtek, dne 28. marca t. l. ob poltretji popoldne n a l. mestni šoli v Komenskega ulicih s tem-le vzporedom:

1. Nagovor predsednikov.
2. Tajniško poročilo.
3. Blagajniško poročilo.
4. Volitev 3 pregledovalcev računov.
5. Volitev odbora.
6. Določitev letnega doneska.
7. Volitev odseka za izvenšolsko delovanje.
8. Služajnosti.

K obilni udeležbi vabita v imenu odbora:

J. Dimnik, V. Sadar, t. d. predsednik, t. d. tajnik.

Ljubljansko učiteljsko društvo je priredilo dne 11. t. m. svoje drugo letošnje zborovanje, ki je pri njem prav zanimivo predaval tovariš L. Jelenc o znamenitostih Londona. Predavatelj je žel za svoje vestno sestavljeno poročilo burno pohvalo mnogobrojnih poslušalcev, posebej se mu je pa še zahvalil predsednik Dimnik. Po predavanju se je razvila prav prijetna zabava, ki je priklopila do viška, ko je vstopil v našo družbo deželni poslanec tov. E. Gangl. Začele so se navdušene napitnice in peveci so pa zabavali prisotne z izbranim petjem. To je bil res lep večer. Pri prihodnjem zborovanju bo nadaljeval tov. Jelenc s svojim predavanjem ter nam bo opisal londonsko razstavo.

Učiteljski krožek za Toplice in zagorsko okolico ima svoj sestanek dne 26. marca ob 3. uri popoldne pri Jak. Hribarju v Izlakah. Predava tov. F. Lužar o rastlinskem življenju in tov. Pelko o učnih slikah. Pričakujemo na prvem pomladanskem sestanku mnogo obiskovalcev iz okolice!

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj. Znano je, da zboruje dne 20. aprila t. l. „Zveza štaj. slov. učiteljev in učiteljic v Celju“. Ker nameravamo ta dan proslaviti s koncertom, je

8. sušca na Hrastniku posvetujoči se odbor učiteljskega društva za laški okraj sklenil prirediti društveno zborovanje 5. aprila na Zidanem mostu ter povabiti sosedno tovariško društvo za sevniško-brežiški okraj z namenom, da se tako omogoči skupna pevka vaja.

Skupno zborovanje se prične ob pol ednajstih popoldne v zidanmoški šoli. Ob pol dvajsetih bo skupna pevka vaja pesmi, katerih partiture razposlje dotičnim pevcem potom šol. vodstva pevovodja celjskega učit. društva za okolico.

Izvenega se je določilo naročiti za naše društvo sledeče liste in druga knjižna glasila, ki so:

„Domače ognjišče“, „Popotnik“, „Slov. Matica“, „Slov. šol. Matica“, „Hrvatska Matica“, „Hrvat. ped.-knjiž. zbor.“ Na „Tovariša“ pa je itak vsak član naročen. — Za knjižnico slov. učiteljskega društva v Mariboru se bo pobiralo 5. aprila. Prispevina podpornih članov našega društva je določena na pet kron na leto za posameznika.

Sosednemu tov. društvu tovariški pozdrav in vabilo na sestanek dne 5. aprila.

Josip R a j š p, t. d. predsednik.

Srednješolski vestnik.

** Reforma srednjih šol. Praški „Narodni Listy“ pišejo, da izdelujejo v naučnem ministrstvu nov učni načrt za srednje šole. Nameravajo preosnovati tudi izpite na učiteljskih, enako zrelostnim izpitom na gimnazijah.

** Redko slavlje. Gimnazija v Slanem na Češkem obhaja dne 27. in 28. junija letos dvestopetdesetletnico svojega obstanka.

** Šolski sklep bo letos po odredbi naučnega ministrstva na vseh srednjih šolah brez izjeme v soboto dne 4. julija.

** Izvrševalne naredbe k novim predpisom o zrelostnem izpitu. Prve novice o preosnovi zastarelega sistema zrelostnih izpitov so prijetno iznenadile marsikaterga dijak, ki mu je še prestopiti zadnji težavnejši prag življenja — zrelostni izpit. Pred nekaj dnevi so bile objavljene izvršilne naredbe, ki bodo pa marsikoga — neprijetno iznenadile. — Predvsem se odlikujejo novi predpisi po ostrenju pismenega zrelostnega izpita. Glede tega vsebujejo izvršilne naredbe sledeče: Pismeni zrelostni izpit se naj vrši tri tedne pred ustnim (torej junija, ne maja kakor je bilo doslej v navadi). Pri pismeni maturi ne sme več kakor 20—25 kandidatov sedeti v eni sobi, ki se sme zapustiti le v najnujnejših slučajih. Ravnateljstvo, oziroma profesorski zbor lahko še odredi druga varnostna sredstva. Ako poizkuša kdo goljufati bodisi s pomočjo sosedove naloge ali s pomočjo prepovedanih pripomočkov (torej slovarjev, zapiskov itd.), se ga takoj odpravi iz sobe; po okoliščinah mora sam ponoviti isto nalogo ali pa vse naloge zrelostnega izpita. Ako je greh hujši, se ga za tekoči termin izključi, in ako ga ponovi, je lahko izključen od mature vobče. — O zrelostnem izpitu iz materinščine, oziroma pri nas tudi iz nemščine se bo gledalo, da pozna kandidat novejša pesniška dela in pesnike same, vendar pa se ne bo strogo oziralo na mehanično priučene življenjske podatke, z letnicami, kronološki red posameznih del itd. Iz srednjevisokomernščine, odnosno staroslovenščine se ne bo več izpraševalo. Izkušnja se bo vršila v obliki prostega kolokvija na podlagi kakega mesta iz pesnikovih poezij ali prozaičnih spisov. Ogibati pa se je vseh kritičnih opazk o pesniških delih, ki so zrasle na lastnem zeljniku. — Iluzorična je odredba, da se formalno ne izkuša iz fizike, ker se med izpitom iz matematike lahko dajejo tudi fizikalne naloge, posebno (kakor tudi matematične) iz praktičnega življenja. — K ustnemu izpitu imajo pristopiti stariši, nadalje ni činitelji, ki so vzdrževalci ali dobrotniki zavoda, vsi abiturientje; pouk v ostalih razredih preneha le tedaj, ako se vsi profesorji udeležujejo zrelostnega izpita. Odpustilo se bo abiturientje po možnosti slovesno ob pričujočnosti cele izpraševalne komisije. — Popolnoma nova je odredba, da imajo eni kandidati, ki nečajo ponavljati osme, oziroma sedme šole, pri ponovni izjavi za zrelostni izpit prinesiti policijsko izpričevalo o dobrem vedenju. Prošenj za 2. ponovitev mature pa ne bo treba vpošiljati naučnemu ministru, temveč bo odločal že o tem deželni šolski svet. Zrelostni izpit se bo mogel le dvakrat ponoviti. Izpričeval ne bo več podpisoval celi profesorski zbor, temveč le predsednik izpraševalne komisije, ravnatelj in razrednik. — Zrelostni izpiti s temi predpisi torej ne bodo znatno olajšani.

Književnost in umetnost.

Popotnik. Letnik XXIX. Št. 3. Vsebinska: 1. Avgustin Požegar: Telesni siločit in njegova higiena. — 2. Dragotin Tichý in Dragotin Příbil: Šole za otroke s skrivljeno hrbtnico. — 3. Janko Polák: Pedagoška študija o otroku. — 4. J. B.: Uvod v algebro. — 5. D. P.: Nravni zločin na mladini. — 6. Književno poročilo. — 7. Razgled: Pedagoški paberki — Kronika.

Edmondo de Amicis. Dne 11. t. m. je umrl znani italijanski pisatelj Edmondo de Amicis, star 62 let. Rojen je bil 21. oktobra 1846 v Onegli. Znano je tudi v slovenščino prevedeno njegovo delo „Cuore“ — „Sree“. Prevod je oskrbel koleginja Janja Miklavčičeva. De Amicis je bil socialni demokrat. — Edmondo de Amicis je poleg d'Annunzia in Fogazzara največji sodobni pisatelj italijanski. Velika izguba je z njim zadel italijanski narod, zakaj bil je še zdaj na vrhuncu svoje delavnosti. Njegov sloviti roman „Sree“ so slavili za Manzonijevimi „Promessi sposi“ za najkрасnejše delo italijanske beletristike. Če zbledijo vsa njegova dela, ostane „Sree“, ki je za mladino neizmerno vzgojevalnega pomena. Zadnje de Amicisevo markantno delo je knjiga „L'idioma gentile“ — „Divni jezik“ — v katerem slavi v vznesenih besedah lepoto in moč italijanskega jezika. Zadnje dni svojega življenja se je nepozabni pisatelj bavil večinoma s socialnimi snovmi. Na političnem polju je njegova največja zasluga reforma vojaškega kazenskega prava, ki se je izvedla na njegovo pisateljsko inicijativo. (De Amicis je bil prej častnik — l. 1866 se je udeležil bitke pri Custozzi). Spomin velikega pisatelja in človekoljuba bo slovel povsod, kjer bo njegovo „Sree“ mladino povzdigovalo k vzorom in marljivemu delu.

Kulturno delo.

+ 157. odborova seja „Matice Slovenske“ dne 2. sušca 1908. Predsednik javi, da je Matica dobila pravdo z g. prof. Jesenkom o naknadnem povračilu realiziranih kuponov nekaterih delnic „Narodne Tiskarne“, a da je g. prof. Jesenko vložil priziv: Sprejme se predlog gospodarskega odseka, da se naj že v prejšnji dobi nastali in letos narastli deficit pokrije s posojilom iz knjižnice ljubljanske mestne hranilnice; to posojilo se z obrestmi vredamortizuje vsako leto iz tekočih prejemkov. V isto svrhu se hrvaški članom članarina poviša na 3 K. Obseg knjig za l. 1908. se spravi v sklad z gmotnimi sredstvi, njih število ostane isto, le Letopis bo začasno opustiti. — G. E. Kristana drama „Kato Vrančević“ se sprejme, istotako g. Vl. Nazora istrska priča „Veli Jože“ ter g. profesor Šantla ilustracije za ta spis. Načeloma se sprejmejo v knjižni program glavna dela Shakespearejeva, pred vsem g. O. Zupančiča prevod „Sen kresne noči“, nadalje Dostojevskega „Spomini iz mrtvaške hiše“ v prevodu g. Vl. Levstika. Za prihodnja leta pride v poštev monografija iz Vrhovčevih spisov n. pr. o francoski dobi, izdanje starejših pesnikov kakor Svetličiča, Ledinskega, Trstenjaka.

+ „Akademija“. V nedeljo, 15. t. m. je predaval v ljubljanskem „Mestnem domu“ vseučiliški profesor iz Zagreba, g. dr. I. Silović, o smotru kazni.

+ Javna ljudska knjižnica v Studenicah pri Mariboru je začela poslovanje v nedeljo, dne 15. t. m., v hiši št. 17, Šolske ulice.

+ Srbska naučna akademija v Belgradu. Prošli teden je bilo v Belgradu slavnostno letno zborovanje srbske akademije naukov. Na shodu je bil tudi kralj in mnogo občanov. Po poročilu o delovanju akademije v l. 1907. je prečital novi akademik Gj. Pavlovič svoje pristopno predavanje o pravosodstvu. Iz govora predsednika akademije, Stojana Novakovića, se razvidi, da je akademija tekem 20 let, kar obstoji, izdala nad 200 raznih knjig. Nagrada 900 dinarjev iz ustanove arhimandrita Dučića so prisodili dr. G. Jakšičevi študiji iz diplomatske zgodovine „O akermanški konvenciji“.

Politiški pregled.

* Na Goriškem se je udeležilo ožje volitve v splošni kuriji 9. t. m. 25.054 volilcev; vseh volilcev je bilo 33.527. Na volišče jih je torej prišlo 74,7%.

* Saniranje deželnih financ. Dne 13. t. m. je finančni minister zaključil enketo z govorom, v katerem je naglašal, da je enketa izpolnila svoj namen. Posebno je finančni minister z veseljem pozdravil, da so skoro vsi govorniki priznali potrebo, da ostane osebna dohodnina oproščena deželnih naklad. Med tem pogojem in saniranjem deželnih financ je treba postaviti junktim. Dohodninski davek bo tudi v bodoče obdržal značaj izravnavnega davka. Znatno zvišati ga ni mogoče, da bi srednji stanovi ne bili močno prizadeti. Da so dežele zabredle v finančne stiske, je deloma kriva država, deloma so pa krive dežele same. Deželnih financ ni mogoče temeljito ozdraviti